

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta ta' l-14 ta' Novembru, 2007

Citazzjoni Numru. 659/2004

LOMBARD BANK MALTA p.l.c.

VS

TOURIST INFORMATION SYSTEMS LIMITED bħala debitur prinċipali; u Sean Ebejer, Michael Borġ Cardona, Martin u Tessa konjuġi Bonniċi u Paul u Frances konjuġi Farruġia, ilkoll bħala garanti solidali

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Citazzjoni mressaq fl-1 ta' Settembru, 2004, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissrin, il-Bank attur talab li l-Qorti tikkundanna (a) lill-imħarrkin kollha solidalment iħallsuh is-somma ta' elf u ħames mitt lira Maltija (Lm 1,500), u (b) lill-kumpannija mħarrka u lill-imħarrkin garanti solidali Sean Ebejer, Martin u Tessa miżżewġin Bonniċi u Paul u Frances miżżewġin Farruġia iħallsuh is-somma ta' sitt elef mitejn u erbgħa u sebgħin lira Maltija u tlieta u sittin ċenteżmi (Lm 6274.63) rappreżentanti l-bilanċ dovut

Kopja Informali ta' Sentenza

għall-facilita' bankarja mogħtija lill-istess kumpannija mħarrka;

Rat in-Nota tal-Eċċezzjonijiet imressqa mill-imħarrek Michael Borġ Cardona fil-5 ta' Ottubru, 2004, li biha laqa' għat-talba attriċi billi qal li r-responsabbilta' tiegħu m'għandhiex taqbeż l-Lm 1,500, kif joħroġ mill-kitba privata li saret fis-7 ta' Diċembru, 1992. Huwa jżid jgħid li ma jmissux jintalab la biex iħallas imgħaxijiet u lanqas l-ispejjeż tal-kawża ladarba, f'izjed minn okkażjoni waħda, huwa kien offra l-ħlas u l-Bank attur ma aċċettahx;

Rat il-verbali tas-smiġħ tas-27 ta' Ottubru, 2004, u tad-19 ta' April, 2005;

Rat in-Nota ta' Riduzzjoni mressqa mill-Bank attur waqt is-smiġħ tat-23 ta' Ġunju, 2005¹, u n-Nota ta' Ċessjoni² mressqa fl-istess smiġħ, fil-konfront tal-imħarrek Sean Ebejer, Martin u Tessa Bonnici u Paul u Frances Farrugia;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-partijiet;

Rat id-degriet tagħha tat-8 ta' Novembru, 2006, li bih iddikjarat magħluq l-istadju tal-ġbir tal-provi u, fuq suggeriment tal-avukati tal-partijiet, ordnat li s-sottomissjonijiet tal-aħħar isiru b'Noti ta' Osservazzjoni;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-Bank attur fil-31 ta' Jannar, 2007³;

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet imressqa mill-imħarrek Michael Borġ Cardona fit-3 ta' April, 2007⁴;

Rat in-Nota ta' Riduzzjoni ulterjuri mressqa mill-bank attur waqt is-smiġħ tas-17 ta' April, 2007⁵;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

¹ Paġ. 34 tal-proċess

² Paġ. 35 tal-proċess

³ Paġġ. 86-9 tal-proċess

⁴ Paġġ. 91-7 tal-proċess

⁵ Paġ. 98 tal-proċess

Rat id-degriet tagħha tas-17 ta' April, 2007, li bih ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għall-ħlas ta' bilanċ għad-debitu ta' faċilita' bankarja mogħtija lill-kumpannija mħarrka. Mal-istess kumpannija bħala debitor ewlenija, kienu ntrabtu bħala garanti solidali l-imħarrkin l-oħrajn. Il-Bank attur qiegħed ifittex għall-ħlas tal-bilanċ;

Illi mill-imħarrkin kollha, il-garanti Michael Borġ Cardona waħdu ressaq Nota tal-Eċċezzjonijiet. Kemm il-kumpannija mħarrka u kif ukoll l-imħarrkin l-oħrajn baqgħu kontumaċi;

Illi, matul iż-żmien li kienet qegħda tinstema' l-kawża, il-Bank attur ċeda l-kawża fil-konfront tal-garanti mħarrkin (minbarra l-mħarrek Borġ Cardona), u, minbarra dan, naqqas it-talba għal seba' mija u tnejn u tletin lira Maltija u sebgħa ħamsin ċenteżmi (Lm 732.57), u żamm sħaħ it-talbiet tiegħu għall-ħlas tal-imgħaxijiet u l-ispejjeż tal-kawża;

Illi għalhekk, il-kwestjonijiet li jifdal huma l-ammont li għad għandha tħallas il-kumpannija mħarrka u s-sehem li l-imħarrek Borġ Cardona jifdallu, jekk inhu l-każ, jagħmel tajjeb għalih bħala garanti tad-debitor ewlenija;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti jirriżulta li f'xi żmien matul l-1992, il-Bank attur permezz tal-fergħa tiegħu f'Tas-Sliema⁶ għadda faċilita' ta' self u *overdraft* lill-kumpannija mħarrka sas-somma massima ta' ħamest elef lira Maltin (Lm 5,000)⁷. B'kitba magħmula fis-7 ta' Diċembru, 1992⁸, l-imħarrek Michael Borġ Cardona daħal garanti solidali tal-imsemmija kumpannija dwar is-self lilha magħmul sas-somma ta' elf u ħames mitt lira Maltija (Lm 1,500). Fit-8 ta' Ġunju, 1994⁹, l-imħarrkin l-oħrajn Ebejer, Bonniċi u

⁶ Xhieda ta' Robert Dimech 30.11.2005, f'paġġ. 41-2 tal-proċess

⁷ Xhieda ta' Raymond Formosa 4.4.2006, f'paġġ. 67 tal-proċess

⁸ Dok "Ċ" f'paġġ. 8-9 tal-proċess

⁹ Dok "D" f'paġġ. 10-1 tal-proċess

Farrugia daflu garanti solidali għall-istess kumpanija b'kitba oħra sal-ammont ta' ħamest elef lira Maltin (Lm 5,000). F'Diċembru, 2001, l-imħarrek Borġ Cardona bagħat *cheque* lill-Bank attur għas-somma ta' elf u mitt lira Maltija (Lm 1,100) bħala s-sehem indikat lilu għas-saldu¹⁰ mill-imsemmija garanzija¹¹. Iċ-*cheque* ma ssarrafx għax il-Bank ma kienx lest jaċċettah għas-saldu imma biss bħala ħlas akkont¹². F'Settembru tal-2002¹³, huwa bagħat *cheque* ieħor għas-somma ta' elf tliet mija u sebgħa u għoxrin lira Maltin (Lm 1,327). Dan ukoll baqa' ma ssarrafx u nżamm mill-Bank attur;

Illi fi Frar tal-2004, il-Bank attur interpella lill-imħarrek kollha b'ittra uffiċjali¹⁴ biex iħallsu s-somma ta' sebat elef erba' mija u erbgħin lira Maltija u wieħed u tmenin ċenteżmi (Lm 7,440.81) flimkien mal-imgħaxijiet ulterjuri fuq dak l-ammont. Fl-1 ta' Settembru, 2004, infetħet il-kawża;

Illi wara li nfetħet il-kawża, il-garanti mħarrek Ebejer, Farrugia u Bonnici ħallsu lill-Bank attur Lm 5,742.06. Filwaqt li f'Novembru tal-2006, l-imħarrek Borġ Cardona ħallas Lm 1,300;

Illi jidher li l-konsiderazzjonijiet ta' xejra legali li jirrigwardaw il-każ iduru fuq il-kwestjoni tal-għamla ta' rabta li daħal għaliha l-imħarrek Borġ Cardona meta ffirmat l-kitba tal-garanzija. Dan kollu jrid jitqies fid-dawl tal-fatt li illum il-Bank attur ħeles lill-garanti l-oħrajn u ċeda l-azzjoni tiegħu fil-konfront tagħhom, u wkoll minħabba li s-somma li l-Bank qiegħed jitlob tnaqqset sewwa minn kemm kienet dak inhar li fetaħ il-kawża. Għalhekk, il-Bank issa għadu jzomm il-pretensjonijiet tiegħu fil-konfront tal-kumpanija mħarrika bħala d-debitriċi ewlenija u fil-konfront ta' Michael Borġ Cardona bħala garanti ta' din;

Illi **dwar l-effetti tal-garanzija** mogħtija mill-imħarrek din tidher li hija waħda fejn ir-rabta ngħatat għal biċċa biss

¹⁰ Dok "RB8", f'paġ. 49 tal-proċess

¹¹ Dok "RB5", f'paġ. 46 tal-proċess

¹² Dokti "RB6" u "RB7", f'paġġ. 47-8 tal-proċess

¹³ Dokti "MBC1" u "RB11", f'paġġ. 25 u 52 tal-proċess

¹⁴ Dok "E", f'paġ. 13 tal-proċess

mid-dejn li l-kumpanija debitorici kellha mal-Bank attur¹⁵. Joħroġ ċar ukoll mill-kitba li saret li l-garanzija kienet waħda solidali¹⁶. Iżda billi l-qagħda finanzjarja tal-kumpanija debitorici ħżienet tant li waqfet tinnegozja, ir-rabta tal-imħarrek (u tal-garanti l-oħrajn) kienet saret tali li lanqas seta' jitlob il-benefiċċju tal-eskussjoni fil-konfront tal-kumpanija debitorici, ukoll kieku l-garanzija ma kinitx waħda solidali¹⁷;

Illi l-imħarrek jibni biċċa sewwa mill-każ tiegħu fuq l-argument li l-Bank kien ftiehem miegħu (u fl-interess tal-garanti l-oħrajn sħabu) li s-somma sħiħa li kellha titħallas tinqasam fuq il-ħames garanti f'ishma ndaqs u li kull wieħed ikun marbut b'dak l-ammont u ma jkollux x'jaqsam aktar, f'każ li l-garanti l-oħrajn jew xi ħadd minnhom ma jaslux. L-imħarrek jgħid li huwa kien imwiegħed li sehemu kien jitla' għal madwar ħdax-il mitt lira Maltija (Lm 1,100). Kemm hu hekk, f'Diċembru tal-2001 baġhat lill-Bank *cheque* f'dak l-ammont. Ix-xhud impressqin mill-Bank attur ma jmerux din il-proposta, anzi jikkonfermaw li għal xi żmien kienu qablu magħha¹⁸. Iżda ġara li meta daħal iż-żmien u l-proposta baqgħet ma ħaditx sura, l-Bank qagħad attent li ma jagħmilx xi ħaġa li biha jwaqqa' s-solidarjeta' bejn il-garanti nfushom u fir-rabta tagħhom mad-debitorici ewlenija. Dan l-atteggament żdied iżjed u iżjed ladarba l-kumpanija mħarrika kienet waqfet tikkummerċja ftit żmien wara li ngħatat il-facilita';

Illi l-Qorti ssib li b'applikazzjoni tar-regoli stabiliti fil-liġi, l-imħarrek ma setax minn rajh jippretendi li l-Bank kreditur jaqsam l-azzjoni tiegħu u jnaqqasha għas-sehem ta' kull wieħed mill-garanti¹⁹, ladarba l-garanzija kienet sa mill-bidu nett tagħha waħda *in solidum*. Jekk għal xi żmien kien jidher li l-Bank attur kien jaqbel mal-proposta tal-imħarrek li jaqsam id-dejn bejn il-ħames garanti, dan l-atteggament ma setax jittieħed bħala ftehim finalizzat li xolja s-solidarjeta' tal-garanti bejniethom u fil-konfront mad-debitorici ewlenija. Kienet proposta u xejn aktar li

¹⁵ Art. 1927(2) tal-Kap 16

¹⁶ Art. 1935(b) u 1941 tal-Kap 16

¹⁷ Art. 1935(d) tal-Kap 16

¹⁸ Xhieda ta' Graham Fairclough 8.11.2006, f'paġġ. 80-1 tal-proċess

¹⁹ Art. 1937(2) tal-Kap 16

baqgħet ma ssawritx f'rabta ġdida. Lanqas jista' jingħad li meta l-Bank attur irċieva l-ħlas ta' 'l fuq minn ħamest elef lira matul il-kawża mingħand il-garanti l-oħrajn imħarrka kien qiegħed jaċċetta l-qasma tad-dejn: dan għaliex dak il-ħlas kien ukoll l-ogħla ammont li l-imsemmija erba' garanti kienu jistgħu jintalbu mill-Bank attur skond it-talba magħmula fiċ-Ċitazzjoni;

Illi għalkemm għal xi żmien l-imħarrek²⁰ seħaq li l-ogħla somma li huwa jaf lill-Bank attur kienet dik ta' elf u ħames mitt lira Maltin, bla ma jiddekorru mgħaxijiet fuq dak l-ammont²¹, jidher li ma kienx wisq konsistenti fuq dan il-punt²². Minbarra dan, minn korrisondenza mibgħuta f'ismu fl-2001²³, huwa jidher li kien aċċetta r-rabta li l-kitba tal-garanzija kienet għabbietu bil-ħlas tal-imgħax ukoll u li huwa kien aċċetta li jħallashom skond l-istess ftehim. L-istess fehma toħroġ ukoll mis-sottomissjonijiet tiegħu tal-għeluq²⁴. Fuq kollox, ir-rabta li jħallas ukoll l-imgħaxijiet kienet tagħmel parti espressament mill-ftehim tal-garanzija u fid-dawl ta' kliem daqstant ċar m'hemmx lok għal interpretazzjoni²⁵. Iżda l-akbar ċirkostanza li timmilita kontra l-imħarrek hija l-fatt li meta bagħat il-ħlas b'*cheque* it-tieni darba lill-Bank attur, inkluda fih l-imgħaxijiet (u xi spejjeż amministrativi) li sa dak iż-żmien kienu nġemgħu flimkien mas-somma mibgħuta;

Illi għalhekk, il-Qorti ma tistax tilqa' l-argument li l-imħarrek kien illimita l-garanzija tiegħu biss għall-ħlas ta' somma li ma taqbiżx il-ħmistax-il mitt lira Maltin (Lm 1,500) mill-kapital dovut u li ma' din is-somma ma kellux jingema' wkoll l-imgħax miftiehem. It-tieni eċċezzjoni tiegħu ma tirriżultax mistħoqqa;

Illi dwar it-tielet eċċezzjoni tiegħu, l-imħarrek jgħid li ladarba huwa kien offra għal darbtejn il-ħlas lill-Bank attur, allura m'għandux iħallas spejjeż tal-kawża. Il-ħlas li bagħat lill-Bank kien f'għamla ta' żewġ *cheques* li kienu

²⁰ Xhieda tiegħu 4.4.2006, f'paġ. 71 tal-proċess

²¹ Dok "MBC3", f'paġ. 28 tal-proċess

²² Xhieda tiegħu 4.4.2006, f'paġ. 74 tal-proċess

²³ Dok "RB4" f'paġ. 45 tal-proċess

²⁴ Paġġ. 93-4 tal-proċess

²⁵ Art. 1002 tal-Kap 16

mibgħuta bil-kundizzjoni ta' ħlas għas-saldu. Il-Bank attur ma setax jaċċettahom bla ma jgarrab ħsara u preġudizzju għall-pożizzjoni tiegħu biex jigbor id-dejn lilu dovut. Kif sewwa issottomettiet l-għaref difensur tal-Bank attur fin-Nota tagħha, l-imħarrek naqas li jqiegħed is-somma offerta b'depożitu taħt l-awtorita' tal-Qorti²⁶, u naqas ukoll li joffri s-somma sħiħa dovuta²⁷, u għalhekk ma jistax jitqies li huwa wettaq kif jixraq il-modalita' tal-ħlas li ttejjem l-istess obligazzjoni;

Illi issa li saru l-konsiderazzjonijiet meħtieġa, tajjeb li jingħad li l-azzjoni attriċi fiha żewġ talbiet. Minnhom it-tnejn, l-ewwel waħda biss tolqot lill-imħarrek Borġ Cardona. It-tieni waħda tolqot lill-imħarrek l-oħrajn (iżda billi l-Bank attur ċeda l-kawża kontra l-garanti l-oħrajn, it-tieni talba għadha biss tgħodd fil-konfront tal-kumpannija debitorici);

Illi skond it-tieni Nota ta' riduzzjoni mressqa mill-Bank attur, jirriżulta li matul iż-żmien li l-kawża kienet miexja, l-imsemmi Michael Borġ Cardona ħallas elf u tliet mitt lira Maltin (Lm 1,300). Filwaqt li l-Bank attur jgħid li fadallu jirċievi s-somma ta' seba' mija u tnejn u tletin lira Maltija u sebgħa u ħamsin ċenteżmi (Lm 732.57). B'kollox, skond il-ftehim tal-garanzija, l-imħarrek kien marbut li sallum iħallas lill-Bank attur is-somma ta' elf tmien mija u sittin lira Maltija (Lm 1,860)²⁸ u minnhom ħallas l-imsemmija Lm 1,300 akkont. Huwa jgħid²⁹ li ma jmissux iħallas iżjed minn Lm 1327 li huwa kien offra lill-Bank f'Settembru tal-2002, flimkien mal-imgħaxijiet fuq dik is-somma sad-29 ta' Settembru, 2002. Il-Qorti diġa qieset li ladarba l-imħarrek naqas li jwettaq il-ħlas b'depożitu kif trid il-liġi, l-imgħax irid jibqa' jingħadd sal-jum tal-ħlas effettiv;

Illi għalhekk, mill-kalkoli fuq imsemmija, l-imħarrek Borġ Cardona għad fadallu jħallas lill-Bank attur ħames mija u sittin lira Maltin (Lm 560), bl-imgħaxijiet legali fuq dik is-somma b'effett mis-26 ta' Awissu, 2007, sal-jum tal-ħlas effettiv;

²⁶ Art. 1173 u 1174(1) tal-Kap 16

²⁷ Art. 1175(ċ) tal-Kap 16

²⁸ Lm 1500 x 0.08 x 3

²⁹ Paġ. 96 tal-process

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tilqa' l-ewwel talba attriċi u tikkundanna lill-imħarrek Michael Borġ Cardona li jħallas lill-Bank attur is-somma ta' Lm 560³⁰, flimkien mal-imgħaxijiet legali fuq l-imsemmija somma b'effett mis-26 ta' Awissu, 2007, sal-jum tal-ħlas effettiv, bħala garanti *in solidum* mal-kumpannija debitori ewlenija Tourist Information Systems Limited;

Tilqa' t-tieni talba attriċi u tikkundanna lill-kumpannija mħarrka Tourist Information Systems Limited tħallas lill-Bank attur is-somma ta' seba' mija u tnejnu u tletin lira Maltija u sebgħa u ħamsin ċenteżmi (Lm 732.57)³¹ bħala bilanċ għas-saldu dwar faċilita' bankarja lilha mogħtija mill-Bank attur, flimkien mal-imgħaxijiet legali fuq l-imsemmija somma b'effett mis-26 ta' Awissu, 2004, sal-jum tal-ħlas effettiv;

Tordna wkoll li l-**ispejjeż tal-kawża** (ħlief għal dawk konnessi mal-garanti mħarrkin li dwarhom il-Bank attur ċeda l-kawża, liema spejjeż jithallsu mill-istess Bank) jithallsu kwantu għal żewġ terzi ($\frac{2}{3}$) mill-kumpannija mħarrka u kwantu għal terz ($\frac{1}{3}$) mill-imħarrek Michael Borġ Cardona.

Moqrija

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

³⁰ € 1304.45

³¹ €1706.43